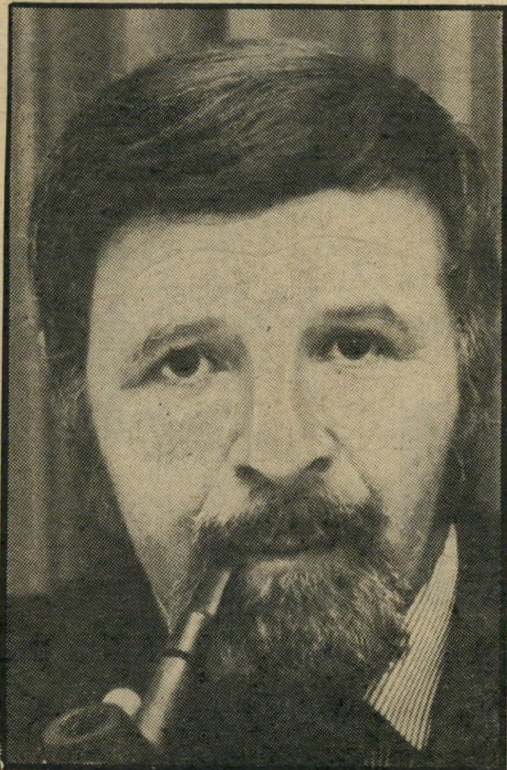

חיסמונת "הדור השלישי"

זה עשוי לנחול הצלחה בתוך המיפלגות עצמן.

דור זה משקיף על העתיד מתוך זהירות והסתייגות מתמונת-המצב האלקטורלית של ישראל; יש לו יכולת ראייה סימטרית של כוחו הריאלי, רגישות מוסרית רבה בנושאי פנים וחוץ ואהבת החיים והעדפתם על פני אידיאליזם אטטיסטיים.

יתכן שהמיפלגה החדשה תהיה אבן שואבת לחלק מדור זה. ובשאלת הגודל, לא כי אני נמנה על מיפלגה גדולה, מעולם לא סברתי שעצם הגודל הוא חזות הכל. הדימוקרטית הפורמלית, בימי הצבעה, נשקלת באמות מידה של מספר הקולות. הפוליטיקה מושפעת לא רק ממספר הקולות, אלא גם ממישקל הקולות. אם ניקח בחשבון כי בינתיים הוגשם חלק ממצע של"עלידי ראש ממשלת הליכוד, נבין ביתר קלות את הדיפרופורציה שבין מספר הקולות למישקלם.

פרופ' שבח וייס, חיפה

טיות. זוהי תוצאה מן ההצטלבות ההיסטורית של שינויים סוציאקונומיים דרסטים, שהתרחשו בתוך תוכה של מהפיכה דימוגרפית. לאורך הגיעו אנשים רבים, נעדרי רקע פוליטי דמוקרטי-מערבי או סוציאליסטי, והם נפלו קורבן לפופולזם.

בני הסוציאליסטים הפכו בינתיים לדור מדושן של מנכ"לים, טכנוקראטים — אזרחיים וצבאיים — אקדמיים של סטטוס כלכלי ויוקרה, מעין "מעמד שלישי" או למעשה, "מעמד חדש" (בהתאם לתיאורו של מילר-באן ג'ילאס).

דור זה הצמיח את תופעת הד"שים ותיאוריות כלכליות בניסוחים שונים של "מינהל עסקים".

גם היסודות הקומונריים בחברתנו, כמו ההתיישבות העובדת האדירה, הסתפקו בדור האחרון בשיטת ה"סוציאליזם בבית" ללא יצוא (וריאקציה ישראלית נוסח סטלין בוויכוח שלו עם טרוצקי).

את ועוד. התבלטות המרכיב היהודי-איסלמי בחב"ר תנו (כך, למשל, העדה של יוצאי מרוקו היא הגדולה בעדות ישראל ומונה כ-440 אלף נפש) הקלה על היסודות הדתיים בחברתנו להרחיב גבולות ולהעמיק השפעה. לכן הצטמצמה הפריפריה האלקטורלית לכוח שמאלי-דיקלי.

אם להשתמש באנלוגיה לכמה וכמה מחקרים של סוציולוגים אמריקאים, הרי שהחברה הישראלית נמצאת בפזה של דור שני למייסדים. לפי אותם חוקרים, הרי שהדור הראשון של המייסדים יוצר נורמות ופורץ גבולות. הדור השני, "מסדר" וממחח תרבות אגו-צנטרית, באומרו: "אבותינו עשו למען הכלל, ואילו אני נדאג לעצמנו". ואילו הדור השלישי הוא דור המציג מחדש שאלות נוקבות, נורמטיביות. אלה הם דורות סוציולוגיים, ולא בהכרח ביולוגיים. שכן פרופסור ישעיהו לייבוויץ, או פרופסור ארנסט סימון — הקשישים וה"יששים" — נמנים דרך קבע על הדור הראשון והשלישי. כאמור, שקועה רובה של החברה הישראלית בפזה של "הדור השני", דור המעמד הבינוני והנובוריש. אך מתקיימת תסמונת ממשית של "דור שלישי". היו לו ביטויים ב"שיח לוחמים", ברשימה למען זכויות האזרח, בתנועות הפמיניסטיות למיניהן, בקבוצות השונות של הפנתרים, בקבוצת שינוי, בתנועות המחאה של מילחמת יום-הכיפורים, בתוך המיפלגות הגדולות (גם במיפלגת העבודה ואפילו סביב קבוצת ה"כנים גלאס ומלמד במפד"ל). תנועת, "שלום עכשיו" ותומכיה בקרב הציבור ובין חברי מיפלגות אחרות מחזקים את הנחתנו בדבר קיומה של תסמונת הדור השלישי.

דור זה יאבק בתוך המיפלגות לשינוי מגמות. דור

התנועות והאישים אשר הקימו לפני כשנתיים את מחנה של"י החליטו להתאחד למיפלגה אחת. אין זה חזיון רגיל. שכן הנושאים הפוליטיים הרב-מיפלגתיים האחרים מתפלגים או מתרסקים (ד"ש, במידה מסוימת הליכוד ובייחוד חטיבת לע"ם), ואילו במפ"ם יש היר-הורים בדבר המשך קיומו של המערך.

שאלת השאלה, האם התלכדות למיפלגה פוליטית אחת מחזקת את מנופייה לקראת המשך הגידול והצמיח? חח? כמו כן כדאי לברר, מה הסיכוי שיש לכוח שמאלי להגביר את האלקטורט שלו בישראל?

על מנת להשיב על השאלה הראשונה, הרי שלא יהיה זה הגיוני לערוך אנלוגיה למיפלגות הגדולות. אין דיון תנועה קטנה, עם פריפריה חברתית מוגדרת מאד, כדיון תנועה גדולה עם פריפריות מגוונות ומשתנות. על כל פנים, גם לו ביקשנו ללמוד מנסיון הגדולים היינו מתקשים להגיע לתשובה משכנעת. שכן יש בידנו די אינדוקציות על מנת לקבוע, כי איחוד מיפלגות הפועלים צימצם את בסיסן הציבורי והקטין את האל-טרנטיבות של שינויי-הצבעה בתוך המחנה עצמו.

מאידך, הליכוד ניזון דווקא מן האיחודים, שסייעו למנחם בגין לצאת מן הפינה הימנית אל מרכז הבמה. אך, כאמור, שני גושים גדולים אלה נהנו לסירוגין ממיגוון של תמיכות חברתיות, כולן סביב האמצע. מחנה של"י משקף, לעומת זאת, את השמאל ואת הרדיקלים. אלה גם אלה לא זכו בישראל, מזה שנות דור, לתמיכה מרשימה. אם נתעלם מן המיסירות המני-גתיות הפורמליות, ונמנה בתוכן את מספר הסוציאליסטים והרדיקלים, תתקבל תמונת-מצב של תהליך התגמדות. נדגים זאת באמצעות הנציגים — בבחינת "פני הדור כפני הכלב".

בכנסת הראשונה מנתה סיעת מפ"ם 20 ח"כים (אחרי הצטרפות ח"כ אליעזר פרמינגר). רובם סוציאליסטים, כולם רדיקלים. מאפ"י מנתה אז 46 ח"כים, מהם לפחות המחצית סוציאליסטים, בחלקם מובהקים ויותר מכך רדיקלים. בכנסת התשיעית מונה המערך כולו 31 ח"כים, מהם רק 12-10 שאותם ניתן לתאר כסוציאליסטים מובהקים, וגם מספר הרדיקלים קטן. זאת ועוד: הציונות הכללית, על ציוניה הכלליים (הליברלים, מאז 1961) ועל הפרוגרסיבים שבה (ליברלי-עצמאיים, מאז 1965), הצטיינה ברדיקליזם בנושאי דת-ומדינה ובלברליזם בנושאי חריות-הפרט. גם אלה נעלמו. הליברלי-העצמאיים נמחצו תחת מכשך ד"ש, והליברלים, רובם ככולם, התקנופו בליכוד.

יוצא איפוא שתמונת-המצב המיפלגתית בישראל של סוף שנות ה-70 וראשית שנות ה-80 מאופיינת ב"היימנה ניכרת ובהתגברות תופעות לאומניות ופופוליסט-

הקיצוניות העיוורת

חפץ הוא להמשיך ולהתקיים ולהגשים את מטרותיו ביום פקודה, לא יעלה על דעתו לערער את תוקפה המוסרי.

מובן, שמיד יקומו יפני-הנפש ויפנו אותי אל העמו-דים בדו"ח מבקר-המדינה, שבהם הוא מספר על "מיבצע לטיני", בסעיף הביזה והתנהגות החיילים. אבל שרשרת אירועים זו, חמורה ככל שתהיה, התרחשה במיסגרת אותה תופעה שאנו מגדירים אותה כאי קיום החוק. ובקטגוריה זו, של הפרות חוק, צריך לדעת להחיל את כל אותן קבוצות, הפועלות היום בשטחים המוחזקים ואשר כל מטרתן לנפץ את הסיכויים המעטים שנותרו עדיין להגשמתו של השלום הלכה למעשה. אותן קבוצות, שאין מחלוקת על כך שהן קיצוניות, מקבלות גיבוי מהמימסד, ולא דווקא בכסף.

כך, למשל, איש לא פצה את פיו והיפנה שאלות אל הח"כים שנטלו חלק בפרשת גן-הירק בנאות-סיני, או אל אותם הח"כים שהצטרפו לאנשי שלום-עכשיו בשכם. לפנינו מקרים של הפרת החוק בעידודם של אנשי-החוק. ייתכן שזה הופך את אותם חברי-כנסת ללא מוסריים, אך לא מן הנמנע הוא, שזהו אחד מחוליי המימשל החדש בישראל.

יהודה קונפורטס, תל-אביב

כי לא רק שההלכה אינה מתירה הפרת דם נוכרים, אלא אף מחייבת את הצלתם. והדוגמה הקלה ביותר מבוססת בפיתגוס: "כל המציל נפש אחת..." על פי טיעוניו של הפרופסור שחק הנאציפיקציה נובעת מתוך כך, שיהודים, ולא סתם יהודים, כי אם חיילים בשירות-סדיר, מקבלים כביכול הכשר לפגיעה בטוהר הנשק ואישור להתרת דם של כל ערבי ו-ערביה. וכאן, לדעתי, צריכה להיות ברורה נקודה חשובה: כל עוד אנו מדברים במישור של מדינת-חוק, שבה יש עדיין בתי-משפט ומוסדות הקובעים את הסדר והמינהל התקין, הרי שנאציפיקציה פשוט לא תיתכן, וב-הכרה, שום תהליך לא יכול להתפתח בהשראתה או בחסתמכות על סעיף כלשהו מתורתה. אולם כאשר אנו גולשים אל התחום שמעבר לחוק ולסדר הציבורי, כי אז יש מקום לדיון בשאלה, אם דוגמת אלה יכולות להתקיים בעולם כזה ואף לקבל לגיטימציה מסוימת. אך עד לכתבת שורות אלה, מדינת-ישראל היא עדיין מדינה חופשית, עם חוקים חילוניים, האמורים לתת פיתרונות לחיי היום-יום.

מכתבו של החייל אל הרבי אינו אלא דוגמה מובהקת של הפרת חוקי הצבא, ויתכן שיש מקום להפנות את השאלה אל גורמי הביטחון — כיצד איפשרו התכתבות כזו בין הרבי לחייל. אולם בשום אופן אין מקום לדון בשאלה, האם יש כאן עקעוק של המושג טוהר-הנשק. לפי דעתי לא תיתכן אפשרות כזאת, כל עוד צבא-ההגנה-לישראל יהיה הצבא היחידי, שתפקידו להגן על המולדת, בכל מקום שיירדש. טוהר-הנשק היא אמת פנימית של כל ארגון לוחם, שאם

שלוש רעידות-אדמה התרחשו בישראל באחרונה. האחת התרחשה בגן-הירק בנאות-סיני, כאשר לעיני כל העולם ניתגלה כיצד ניתן להרוס במחייב את אשיות שילטון החוק. השניה מתרחשת בעצם הימים האלה, כאשר את גלי הרעש יוצרות נשות קריית-ארבע, ש-התבצרו בבניין הדסה, ועדיין לא נמצאו המתנדבים שיפנו אותן. השלישית אירעה כאן, מעל עמודי השבועון, עם פירסום מאמרו של הפרופסור ישראל שחק, "להרוג כל ערבי וערביה" (פורום, "העולם הזה" 2178).

הגם שרעידת-אדמה זו היא מילולית, הרי שסכנותיה אינן פחות חמורות, הן בגלל הקיצוניות שלה והן בגלל ההשלכות שלה. "גל" שהביאני לחשוב, ממשוהו רעד כאן, בכל זאת, הן השורות האחרונות במאמרו של פרופסור שחק, שבהן הוא מנסה לטעון, שמכלול ה-דוגמות שהוצגו בתחילת מאמרו מצביע על העובדה ש,הנאציפיקציה בישראל מתבצעת בחלקה הגדול על-ידי היהדות מן העבר וברובה הגדול על-ידי היהדות ש-הווה".

בכל ויכוח אידיאולוגי טמונה תמיד הסכנה של הידרדרות וסטייה אל הקיצוניות העיוורת, שאינה יודעת גבולות של חוק וסדר. מאמרו זה של פרופסור שחק, הוא צעד קדימה אל עבר ההידרדרות, כאשר התחום, שאפילו אינה נראית עדיין, מסוכנת מאד. אין גם צורך לומר, שהידרדרות זו, משרתת טוב יותר את מטרותיהם של כל אלה אשר נגדם ומפניהם רצה ל-התיעוץ כותב המאמר. הוא יצר, ללא ספק, תוצאות הפוכות לחלוטין. קל מאוד היה להביא דוגמות נגדיות לאלה שהביא פרופסור שחק, לפיהן ניתן היה להוכיח,